

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 20.01.2021

Viite

Asia

Ulkoasiainneuvosto 25.1.2021; Suomen tavoitteet

Ulkoasiainneuvosto kokoontuu 25.1. Brysselissä. Suomea edustaa ulkoministeri Pekka Haavisto. Kokouksen pääaiheena on ilmasto- ja energiadiplomatiasta. Lisäksi ulkoministerit keskustelevat videoyhteydellä Japanin ulkoministeri Toshimitsu Motegin kanssa sekä käyvät epävirallisen lounaskeskustelun EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan yhteistyöstä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan aloilla. Kokouksessa on tarkoitus hyväksyä neuvoston päätelmät ilmasto- ja energiadiplomatiasta, Venezuelasta sekä koordinoitun merellisen läsnäolon pilotin käynnistämisestä Guineanlahdella.

Ilmasto- ja energiadiplomatiasta

Suomi pitää hyvänä, että ulkoasiainneuvostoa varten on valmisteltu ilmasto- ja energiadiplomatiapäätelmät, joiden pääpainopiste on tehokkaassa vaikuttamisessa kolmansiiin maihin, erityisesti suuriin EU:n ulkopuolisiin talouksiin. Vuoden 2021 osalta keskeisinä tavoitteina on nostaa kolmansien maiden päästövähennystavoitteiden kunnianhimon tasoa ennen COP26-kokousta, vaikuttaa kansainvälisten rahoituslaitosten rahoitusvirtojen viherryttämiseen sekä vauhdittaa globaalia siirtymää pois hiilestä. Suomi korostaa myös COVID-19 –pandemian jälkeisen globaalin vihreän elvytyksen keskeisyyttä. Suomi pitää tärkeänä arktisen alueen riittävää huomioimista EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiassa. EU:n tuleva arktisen politiikan tiedonanto sekä Yhdysvaltojen hallinnon vaihtumisen avaamat uudet mahdollisuudet arktiselle ilmastoyhteistyölle korostavat entisestään alueen roolia EU:n ilmastotyössä. Suomi korostaa mustan hiilen päästöjen vähentämisen keskeisyyttä mm. arktisessa ja pohjoisen ulottuvuuden kontekstissa. Erityisesti tulee huomioida mahdollisuudet EU:n alueelta arktiselle alueelle päätyvien päästöjen vähentämiseen sekä kolmansiiin maihin vaikuttaminen. Suomi tukee myös itäisen kumppanuuden alueen huomioimista osana EU:n ilmastodiplomatiasta. Energiadiplomatiasta Suomi painottaa teknologianeutraaliuden keskeisyyttä myös EU:n kolmansiiin maihin suuntaamassa työssä. Suomi korostaa myös hiilen hinnoittelua toimivana ja tehokkaana päästöjen vähentämisen menetelmänä, sekä haitallisista fossiilituista luopumista. Suomi korostaa ilmastomuutoskysymysten ja biodiversiteettikadon yhteyden keskeisyyttä ja niiden samanaikaista huomioimista osana EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiasta. Suomi korostaa biodiversiteetin suojelua ja biodiversiteetin kestävästä käytöstä sekä luontopohjaisia ratkaisuja osana ilmastokriisiin ja biodiversiteettikriisiin vastaamista. Suomen tavoitteena on nostaa valtiovarainministerien ilmastokoalition roolia EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiassa. Suomen aloitteesta syntynyt koalitio on hyvä esimerkki työkalusta, jolla voidaan saada aikaan tarvittavia systeemitaso muutoksia ja edistää mm. vihreää elvytystä. Suomi ajaa sukupuolten tasa-arvon (*gender equality*) huomioimista osana ilmasto- ja energiadiplomatiasta sekä tähän liittyvissä biodiversiteettikysymyksissä ja puolustaa systemaattisesti gender- ja gender equality –termien käyttämistä.

Keskustelu Japanin ulkoministerin kanssa

Suomi näkee, että EU:n Aasia-politiikassa on vahvistettava vuoropuhelua Japanin kanssa sekä tehostettava EU:n ja Japanin välillä jo solmittujen sopimusten konkreettista toimeenpanoa. Jaamme samat arvot, korostamme multilateralismin ja sääntöperäisen kansainvälisen järjestelmän merkitystä. Tässä suhteessa ulkoministereiden keskustelu on merkittävä niin kahdenvälisestä EU-Japani-suhteesta kuin alueellisista aiheista, kuten indopasifisesta alueesta ja Korean niemimaan kysymyksestä. EU:n vahva ja monialainen Japani-suhde tukee osaltaan myös transatlanttisen suhteen vahvistamista. Suomi tukee EU:n oman indopasifisen lähestymistavan kehittämistä. Suomi tukee neuvoston päätelmien valmistelemisen lisäksi sitä, että komissio ja EU:n ulkosuhdehallinto laatisivat yhteisen tiedonannon aiheesta. EU:n lähestymistavan muodostamisessa tulee hyödyntää olemassa olevia strategioita ja sopimuksia. Se tulisi edesauttamaan yhteistyön vahvistamista Japanin kanssa indopasifisella alueella yhteisten arvojen ja jo solmittujen sopimusten pohjalta. Suomi toivoo Korean niemimaan neuvotteluprosessin jatkumista mahdollisimman nopeasti, mikä edellyttäisi myönnytyksiä kaikilta osapuolilta. Suomi on jatkossakin valmis tukemaan rauhanvälitysponnisteluja.

EU:n yhteistyö Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa

Suomi pitää tärkeänä, että ulko- ja turvallisuuspoliittinen sekä puolustusyhteistyö EU:n ja Ison-Britannian välillä jatkuu mahdollisimman tiiviinä. Ottaen huomioon Ison-Britannian merkitys, pyrkimyksenä on pitää se kannoissaan ja resurssiensa ohjaamisessa mahdollisimman lähellä EU:ta. Yhteistyö on erityisen tärkeää esimerkiksi Venäjää, Yhdysvaltoja ja Kiinaa koskevassa politiikassa sekä suhteessa kansainvälisiin järjestöihin. Keskeisiä yhteistyöaloja ovat muun muassa ihmisoikeudet, uudet teknologiat, kyber- ja hybridiasiat, terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin torjunta, pakotteet, asevalvonta, kehitys- ja ilmastopolitiikka. Yhteistyön jatkaminen turvallisuuden ja puolustuksen alalla on tärkeää, ottaen huomioon jaettu turvallisuusympäristö, Ison-Britannian merkittävät suorituskyvyt sekä lisäarvoa tuova osaaminen ja tietotaito. Tulee tavoitella järjestelyjä yhteistyöhön Iso-Britannian kanssa sekä tukea yhteistyön käynnistymistä esimerkiksi mahdollistamaan sen osallistuminen EU:n kriisinhallintaoperaatioihin ja pysyvän rakenteellisen yhteistyön projekteihin kolmasmaasääntöjen puitteissa. Yhteistyössä EU:n ja Ison-Britannian välillä tulee tavoitella järjestelyä, jotka huomioivat EU:n päätöksenteon autonomian ja valmistelun läpinäkyvyyden, EU-toimielinten toimintakyvyn sekä nykyiset kolmasmaajärjestelyt.

Asialista:

Ilmasto- ja energiadiplomatia	s. 4
Keskustelu Japanin ulkoministerin kanssa	s. 7
Yhteistyö Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa UTP-asioissa	s. 10

KEO-90, EUR-20 Kari Inka, Wahlberg Jan, 12.1.2021
Lassila Matti

Asia

Ilmasto- ja energiadiplomatia – Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ulkoisen ulottuvuuden edistäminen

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 25.01.2021

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Inka Kari, UM/ KEO-90, inka.kari@formin.fi, +358 50 570 5727

Jan Wahlberg, UM/ KEO-90, jan.wahlberg@formin.fi

Matti Lassila, UM/ EUR-20, matti.lassila@formin.fi

Outi Honkatukia, YM, outi.honkatukia@ym.fi

Sara Hellemaa, VM, sara.hellemaa@vm.fi

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Ulkoasiainneuvosto käsittelee EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiata. Tavoitteena on keskustella linjasta ja keinoista, joilla valmistaudutaan marraskuussa 2021 pidettävään COP26-kokoukseen sekä edistetään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) ulkoista ulottuvuutta. Ulkoasiainneuvoston on tarkoitus hyväksyä myös EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiata koskevat päätelmät.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomi pitää hyvänä, että ulkoasiainneuvostoa varten on valmisteltu ilmasto- ja energiadiplomatiapäätelmät, joiden pääpainopiste on tehokkaassa vaikuttamisessa kolmansiiin maihin, erityisesti suuriin EU:n ulkopuolisiin talouksiin.

Vuoden 2021 osalta keskeisinä tavoitteina on nostaa kolmansien maiden päästövähennystavoitteiden kunnianhimon tasoa ennen COP26-kokousta, vaikuttaa kansainvälisten rahoituslaitosten rahoitusvirtojen viherryttämiseen sekä vauhdittaa globaalia siirtymää pois hiilestä. Suomi korostaa myös COVID-19 –pandemian jälkeisen globaalin vihreän elvytyksen keskeisyyttä.

Suomi pitää tärkeänä arktisen alueen riittävää huomioimista EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiassa. EU:n tuleva arktisen politiikan tiedonanto sekä Yhdysvaltojen hallinnon vaihtumisen avaamat uudet mahdollisuudet arktiselle ilmastoyhteistyölle korostavat entisestään alueen roolia EU:n ilmastotyössä.

Suomi korostaa mustan hiilen päästöjen vähentämisen keskeisyyttä mm. arktisessa ja pohjoisen ulottuvuuden kontekstissa. Erityisesti tulee huomioida mahdollisuudet EU:n alueelta arktiselle alueelle päätyvien päästöjen vähentämiseen sekä kolmansiiin maihin vaikuttaminen. Suomi tukee myös itäisen kumppanuuden alueen huomioimista osana EU:n ilmastodiplomatiata.

Energiadiplomatian osalta Suomi painottaa teknologianeutraaliuden keskeisyyttä myös EU:n kolmansiiin maihin suuntaamassa työssä. Suomi korostaa myös hiilen hinnoittelua toimivana ja tehokkaana päästöjen vähentämisen menetelmänä, sekä haitallisista fossiilituista luopumista.

Suomi korostaa ilmastomuutoskysymysten ja biodiversiteettikadon yhteyden keskeisyyttä ja niiden samanaikaista huomioimista osana EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiata. Suomi korostaa

biodiversiteetin suojelua ja biodiversiteetin kestäväää käyttöä sekä luontopohjaisia ratkaisuja osana ilmastokriisiin ja biodiversiteetikriisiin vastaamista.

Suomen tavoitteena on nostaa valtiovarainministerien ilmastokoalition roolia EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiassa. Suomen aloitteesta syntynyt koalitio on hyvä esimerkki työkalusta, jolla voidaan saada aikaan tarvittavia systeemitason muutoksia ja edistää mm. vihreää elvytystä.

Suomi ajaa sukupuolten tasa-arvon (*gender equality*) huomioimista osana ilmasto- ja energiadiplomatiassa sekä tähän liittyvissä biodiversiteetikysymyksissä ja puolustaa systemaattisesti gender- ja gender equality –termien käyttämistä.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ulkoasianneuvoston on tarkoitus keskustelun lisäksi antaa päätelmät EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiasta.

4. TAUSTA

Ulkoasiainneuvosto on käsitellyt viime vuosina säännöllisesti ilmastodiplomatiassa (päätelmät 2018, 2019, 2020). Edelliset energiadiplomatiapäätelmät annettiin vuonna 2015. Tämänkertaisen keskustelun sekä päätelmien tavoitteena on yhdistää ilmasto- ja energiadiplomatiia tukemaan marraskuussa 2021 pidettävän COP26-kokouksen onnistumista sekä EU:n vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) ulkoisen ulottuvuuden toteuttamista.

EU päivitti oman Pariisin sopimuksen mukaisen päästövähennyslupauksensa joulukuussa 2020 ja on sitoutunut vähentämään päästöjään vähintään 55 prosentilla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi EU on hyväksynyt pitkän aikavälin päästövähennysstrategiansa (ilmastoneutraalius vuoteen 2050 mennessä). EU:n toimet asettavat sen globaalisti ilmastomuutoksen vastaisen työn eturintamaan ja toimivat maailmanlaajuisena esimerkkinä.

EU vastaa kuitenkin vain 8 prosentista maailman päästöistä ja osuus on jatkuvassa laskussa. Käytännössä kolmansiin maihin suuntautuva ilmastodiplomatiia on yhä suurempi osa EU:n ilmastotyötä. Ilmasto- ja energiadiplomatiassa koskevalla keskustelulla ja päätelmillä haetaan linjaa tälle vaikuttamistyölle. Vuoden 2021 osalta EU:n vaikuttamisen keskeisenä tavoitteena on kannustaa kolmansia maita Pariisin ilmastosopimuksen mukaisiin, kunnianhimoisiin kansallisiin lupauksiin vuoteen 2030 mennessä toteutettavista päästövähennyksistä (*Nationally Determined Contributions*, NDC) sekä saada kolmansia maita julkistamaan ilmastoneutraaliustavoitteensa. Kansallisten NDC-lupausten korottaminen ja pitkän aikavälin ilmastostrategioiden hyväksyminen ovat myös tulevan marraskuun Glasgow'n YK:n ilmastosopimuksen osapuolikokous COP26:n päätavoitteita.

Energiadiplomatiian osalta EU:n yhteisen toiminnan päätavoite on vauhdittaa globaalia ja reilua siirtymää turvallisiin ja kestäviin energiajärjestelmiin. Eryityisesti painotetaan nopeaa ja maailmanlaajuisista hiilen käytöstä luopumista. Myös energiatehokkuutta, vihreiden teknologioiden käyttöönottoa, uusiutuvaa energiaa sekä muun muassa vedyn mahdollisuuksia painotetaan. Suomi on pitänyt esillä teknologianeutraaliutta keskeisenä periaatteena myös EU:n ulkoisessa vaikuttamisessa.

Hiilidioksidipäästöjen lisäksi EU painottaa ilmasto- ja energiadiplomatiassaan globaalia metaanipäästöjen vähentämistä. Suomi on nostanut keskusteluun mukaan myös mustan hiilen päästöjen vähentämisen keskeisyyden erityisesti arktiseen alueeseen vaikuttavana teemana. EU:n tuleva arktisen politiikan tiedonanto sekä Yhdysvaltojen hallinnon vaihtumisen avaamat uudet mahdollisuudet arktiselle ilmastoyhteistyölle korostavat entisestään alueen roolia EU:n ilmastotyössä.

Lisäksi unionin ilmasto- ja energiadiplomatiassa kiinnitetään kasvavaa huomiota ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumiseen, globaalin ilmastorahoituksen kasvattamiseen, kauppa- ja talouspolitiikan entistä johdonmukaisempaan käyttöön ilmastonmuutoksen hillitsemisessä, ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden yhteyksiin sekä ilmastonmuutoksen ja biodiversiteettikadon kriittiseen yhteyteen. Vuonna 2021 pidetään COP26-kokouksen lisäksi myös YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokous COP15.

Valtiovarainministerien ilmastokoalition puheenjohtajana Suomi korostaa ilmastokoalition roolia siinä, että talouspolitiikan välineet voidaan saada tehokkaasti käyttöön ilmastonmuutoksen hillinnässä ympäri maailman. Koalition vuoden 2021 työohjelma ottaa myös vihreän elpymisen huomioon entistä vahvemmin. Koalitiio jakaa jäsenmaiden parhaita käytäntöjä ja osaamista, tukee Helsingin periaatteisiin sitoutumista sekä edistää kansainvälisiä ilmastoratkaisuja. Koalitiossa tietoa voidaan jakaa ja osaamista kehittää hyvin erilaisten ja erilaisia ilmastohaasteita kohtaavien maiden kesken. Koalition 52 jäsenestä 17 on EU:n jäsenvaltioita. Koalitiota voidaan yhtäältä hyödyntää ilmastodialogissa välittämällä tietoa EU:n ratkaisuista ja saamalla palautetta niistä kolmansilta mailta, sekä toisaalta arvioida edellytyksiä laajempipohjaisille ja koordinoituille kansainvälisille ratkaisuille.

EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiian pääkohteena ovat unionin ulkopuoliset suuret G20-taloudet, jotka vastaavat valtaosasta globaaleja päästöjä. Toisaalta EU:n vaikuttamistyössä huomioidaan myös ilmastonmuutoksen hillinnän sekä puhtaan, turvallisen ja edullisen energian keskeinen rooli globaalissa köyhyyden vastaisessa työssä. Keskeisenä vaikuttamiskohteena ovat myös kansainväliset rahoituslaitokset, joiden rahoitusvirtojen viherryttäminen on EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiian keskeinen päämäärä.

Ilmasto- ja energiadiplomatiian vaikuttamistyökaluja ovat mm. kahdenväliset keskustelut ja sopimukset kolmansien maiden kanssa (assosiaatiosopimukset, huippukokousdeklaraatiot). Myös EU-delegaatioiden sekä EU-maiden lähetystöjen outreach-toiminta kolmansissa maissa on keskeinen osa vaikuttamista. Ehdotetuissa neuvoston päätelmissä huomioidaan laajasti myös kauppapolitiikka sekä mainitaan mahdollinen hiilirajamekanismi.

Keskustelu EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiasta käydään tilanteessa, jossa ilmastonmuutoksen vastainen työ on saanut uutta kansainvälistä nostetta. Japanin ja Etelä-Korean ilmastoneutraalilupaukset vuoteen 2050 mennessä, Kiinan ja Etelä-Afrikan hiileneutraalilupaukset (Kiina 2060 mennessä, Etelä-Afrikka 2050) sekä Yhdysvaltojen tulevan presidentti Bidenin ilmoittama pyrkimys hiileneutraalustavoitteen julkaisusta vuodelle 2050 ja lupaus maan paluusta takaisin Pariisin sopimukseen ovat antaneet kansainväliselle ilmastotyölle aiempaa myönteisemmän kehikon. Vuoden 2021 merkitystä ilmastonäkökulmasta korostaa myös COVID-19 –pandemian jälkeinen elvytys. Vihreä, ilmastokestävä elvytys on myös EU:n ilmasto- ja energiadiplomatiian keskeinen viesti.

Ilmasto- ja energiadiplomatiapäätelmissä korostetaan myös sukupuolten tasa-arvoa (*gender equality*), ihmisoikeuksien toteutumista ja mm. naisten voimaannuttamisen keskeisyyttä osana ilmasto- ja energiadiplomatiiaa.

Ulkoasiainneuvoston on tarkoitus käsitellä ilmastodiplomatiiaa uudelleen vielä ennen marraskuun 2021 Glasgow'n COP26-kokousta.

Asia

Keskustelu Japanin ulkoministerin kanssa

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 25.01.2021

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Soile Kauranen p. 0504620094, soile.kauranen@formin.fi

Miia Lahti p.+81 80 339 526 91, miia.lahti@formin.fi

Ville Vuorensola p. +358 50 428 5315, ville.vuorensola@formin.fi

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Japanin ulkoministeri Toshimitsu Motegi vierailee ulkoasiainneuvostossa videoyhteydellä. Keskustelussa on esillä EU:n rooli indopasifisella alueella sekä alueelliset turvallisuuskysymykset.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomi näkee, että EU:n Aasia-politiikassa on vahvistettava vuoropuhelua Japanin kanssa sekä tehostettava EU:n ja Japanin välillä jo solmittujen sopimusten konkreettista toimeenpanoa. Jaamme samat arvot, korostamme multilateralismin ja sääntöperäisen kansainvälisen järjestelmän merkitystä. Tässä suhteessa ulkoministereiden keskustelu on merkittävä niin kahdenvälisestä EU-Japani-suhteesta kuin alueellisista aiheista, kuten indopasifisesta alueesta ja Korean niemimaan kysymyksestä. EU:n vahva ja monialainen Japani-suhde tukee osaltaan myös transatlanttisen suhteen vahvistamista.

Suomi tukee EU:n oman indopasifisen lähestymistavan kehittämistä. Suomi tukee neuvoston päätelmien valmistelemisen lisäksi sitä, että komissio ja EU:n ulkosuhdehallinto laatisivat yhteisen tiedonannon aiheesta. EU:n lähestymistavan muodostamisessa tulee hyödyntää olemassa olevia strategioita ja sopimuksia. Se tulisi edesauttamaan yhteistyön vahvistamista Japanin kanssa indopasifisella alueella yhteisten arvojen ja jo solmittujen sopimusten pohjalta.

Suomi toivoo Korean niemimaan neuvotteluprosessin jatkumista mahdollisimman nopeasti, mikä edellyttäisi myönnytyksiä kaikilta osapuolilta. Suomi on jatkossakin valmis tukemaan rauhanvälitysponnisteluja.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Epävirallisessa keskustelussa tulevat olemaan esillä indopasifisen alueen visiot – niin Japanin oma nk. FOIP (*Free and Open Indo Pacific*) kuin EU:n oman indopasifisen lähestymistavan kehittäminen. Lisäksi keskustellaan alueellisista turvallisuuskysymyksistä, kuten Etelä-Kiinan meri, Taiwan, Hongkong sekä Pohjois-Korean politiikka Yhdysvaltain presidentin Bidenin alkavalla kaudella.

4. TAUSTA

Japani on EU:lle samanmielinen kumppani, jonka kanssa on viime vuosina solmittu niin vapaakauppasopimus, kumppanuusohjelma yhteyspolitiikasta (*connectivity*) kuin strateginen kumppanuussopimus. Näistä kauppasopimuksen implementointi on edennyt parhaiten. EU:lle on hyvä käydä säännöllistä poliittista vuoropuhelua Aasian ulko- ja turvallisuuspoliittisista kysymyksistä Japanin kaltaisen demokraattisen valtion kanssa. Indopasifisen alueen kehitys on Japanin välittömässä

intressissä ja FOIP-ohjelmallaan se pyrkii lisäämään alueen vapaata ja avointa kehitystä. EU on parhaillaan kehittämässä EU:n omaa lähestymistapaansa indopasifiselle alueelle.

Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean välinen neuvotteluprosessi on ollut jäissä Hanoiin keskeytyneestä huippukokouksesta (27.–28.2.2019) lähtien. Bidenin valtaannousun odotetaan tuovan uutta dynamiikkaa. Samaan aikaan odotetaan nyt niin Bidenin positiivisia signaaleja Pohjois-Koreaa kohtaan kuin myös Pohjois-Korean ulostuloa Yhdysvaltain vallanvaihdoksesta. Selkeästi kumpakaan ei ole vielä esitetty.

Japanissa vaihtui hallitus syksyllä 2021, kun maan historian pitkäaikaisin pääministeri Shinzo Abe erosi terveyssyistä. Uusi pääministeri Yoshihide Suga nousi valtaan Aben perinnön jatkajana. Jatkuvuus ja ennustettavuus ilmenevät niin Sugan politiikoissa kuin ministerivalinnoissa. Ulkoministeri Motegi hoiti tehtävää myös Aben kaudella. Hallituskoalitio säilyi ennallaan valtapuolue Liberaalidemokraattien (LDP) jatkaessa päähallituspuolueena juniorikumppani Komeiton kanssa. Koronapandemia on kurittanut pahasti Japanin taloutta ja osoittanut kiireellisen tarpeen maan digitalisaatioon ja hallinnollisten uudistusten tekemiseen. Näihin haasteisiin vastataan massiivisella talouden elvytysohjelmalla. Sugan hallitus antoi lokakuussa lähtötilanteeseensa nähden kunnianhimoisen hiilineutraaliustavoitteen vuoteen 2050 mennessä.

Japani on maailman kolmanneksi suurin talous ja teknologinen edelläkävijä. EU:n ja Japanin merkittävä kauppasuhte rakentuu 2019 voimaan tulleeseen vapaakauppasopimukseen (*Economic Partnership Agreement, EPA*). Sen rinnalla neuvoteltu EU-Japani strateginen kumppanuussopimus (*Strategic Partnership Agreement, SPA*) on allekirjoitettu ja odottaa voimaantullakseen vielä usean EU-maan ratifiointia sekä Euroopan parlamentin hyväksyntää. SPA-sopimus tehostaa yhteistyötä ja dialogia EU:n ja Japanin välillä eri sektoreilla. EU:n ja Japanin yhteisten arvojen mukaisesti se vahvistaa kumppanuutta useilla politiikan aloilla kuten ihmisoikeudet ja perusvapaudet, demokratia, kansainvälinen rauha ja turvallisuus, tehokas monenkeskisyys, ilmastonmuutos ja kestävä kehitys. SPA-sopimusta sovelletaan jo osittain. EU:n ja Japanin yhteyspoliittinen (*connectivity*) strategia solmittiin 2019, ja nyt olisi otollinen aika tuoda siihen konkreettista sisältöä esimerkiksi yhteisesti rahoitettujen investointi- tai kehityshankkeiden muodossa.

Alueellinen laaja-alainen talouskumppanuussopimus (RCEP, *Regional Comprehensive Economic Partnership*) solmittiin Kiinan, Australian, Uuden-Seelannin, Japanin, Etelä-Korean ja kymmenen ASEAN-maan kesken loppuvuodesta 2020. Japanille RCEP-sopimus on taloudellisesti ja poliittisesti tärkeä, vaikka Intia jäikin siitä pois. Kyseessä on Japanin ensimmäinen vapaakauppasopimus, jossa Kiina ja Etelä-Korea ovat mukana. Japani on mukana myös 11 valtion Tyynenmeren CPTPP (*The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership*) kauppasopimuksessa.

Intian valtameren ja Tyynenmeren alue (indopasifinen alue, Indo-Pacific) on eurooppalaisesta näkökulmasta uusi geopolitiittinen termi, joka on noussut ”Asia-Pacific” -konseptin rinnalle. Kiinan nousun, kasvaneen aktiviteetin ja vaikutusvallan myötä eri valtioille on tullut halu määrittää Aasian ja Tyynenmeren alue uudella tavalla, joka myös tarvittaessa patoaa (*contain*) tai tasapainottaa (*balance*) Kiinan vaikutusvaltaa. Osaltaan termillä etsitään lisää yhteistyökumppaneita suhteessa Kiinaan ja pyritään luomaan puitteet uskottavalle vaihtoehdolle suhteessa Kiinan omaan yhteyspoliittisen Belt and Road Initiative (BRI) -ohjelmaan. Toisaalta indopasifisen alueen konseptilla laajennetaan maantieteellistä skaalaa verrattuna aikaisempaan Itä- ja Kaakkois-Aasia painotteiseen Asia-Pacific konseptiin, jolloin Kiinan merkityksen ja vaikutusvallan nähdään pienenevän. EU:n indopasifisen konseptin tarkka sisältö on vielä avoinna. Lähtökohtaisesti tukea saa se, että siitä muodostetaan positiivinen ja lisäarvoa olemassa oleville rakenteille luova konsepti, joka keskittyy konkreettisiin toimiin. Lähestymistavan ei haluta olevan ketään vastaan, mutta sen halutaan samalla sallivan lähemmän yhteistyön saman mielisten maiden kanssa. Tällä hetkellä EU-jäsenmaista oman kansallisen strategiansa indopasifiselle alueelle ovat laatineet Ranska, Saksa ja Alankomaat.

Japani kokee turvallisuusympäristönsä heikentyneen paitsi Pohjois-Korean ydin- ja ohjusohjelmien myös Kiinan kasvaneen taloudellisen, poliittisen ja sotilaallisen aseman myötä. Kiinalaisalusten partiointi Japanin Senkaku-saarten (Kiinassa Diaoyu) ympäristössä on toistuva huolenaihe, ja Japanin pelkona on, että Kiina pyrkii voimakkein muuttamaan alueellista status quota niin Itä- kuin Etelä-Kiinankin merellä. Japani on vastannut tilanteeseen paitsi vaalimalla liittolaissuhdetta Yhdysvaltoihin, myös vahvistamalla turvallisuusyhteistyötä erityisesti Australian, Intian ja muiden samanmielisten demokratioiden kanssa (nk. QUAD-yhteistyö). Myös *Free and Open Indo-Pacific* -visionsa (FOIP) avulla Japani pyrkii vaalimaan alueella sääntöperäisyyttä, oikeusvaltioperiaatetta ja monenvälisyyttä välttämällä kuitenkin suoraa vastakkainasettelua.

Liittolaissuhde Yhdysvaltoihin on Japanille ulko- ja turvallisuuspolitiikan kulmakivi. Yhdysvaltain avainrooli Korean niemimaalla säilyy. Yhdysvaltain hallintoon palaa Bidenin myötä Obaman kauden konkareita, mutta sen ei nähdä silti tarkoittavan paluuta Obaman ajan strategisen kärsivällisyyden politiikkaan Pohjois-Koreaa kohtaan. Sen sijaan odotettavissa lienee aktiivista, mutta edeltävää hallintoa kärsivällisempää, ennakoitavampaa Korean rauhanprosessin hoitoa, jossa myös multilateralismille on sijaa. Tammikuun 2021 alun työväenpuolueen 75-vuotisjuhlakokouksessa Kim Jong Un julisti perinteiseen tapaan Yhdysvaltain olevan maansa perustavanlaatuinen päävihollinen ja tavoitteena on Yhdysvaltain kukistamisen. Ydinohjelman keskeytyksetön kehittäminen korostuu Pohjois-Korean uudelleenmuotoillussa sotilaallisen suorituskyvyn konseptissa. Kokouksessa Kim Jong Un myönsi epäonnistumisen taloudessa. Koronan myötä Pohjois-Korea on sulkenut rajansa ja eristäytynyt aiempaa tiukemmin myös tärkeimmästä kauppakumppanistaan Kiinasta. YK:n talouspakotteiden todellinen vaikutus Pohjois-Koreaan näkyikin vasta nyt. Tilannetta heikensi syyskuussa maata koetelleet voimakkaat tulvat. Sosioekonomisen tilanteen arvioidaan olevan äärimmäisen hauras. Poikkeuslupia lääketieteellisten laitteiden vientiin on jo myönnetty koronatilanteesta johtuen, vaikka Pohjois-Koreassa ei virallisesti tartuntoja olekaan. Suomella ei ole tällä hetkellä aktiivista humanitaarista toimintaa Pohjois-Koreassa. Fida joutui poistumaan maasta 2019, eikä Kirkon ulkomaanavun suunnitelma koululaisten ruoka-apuohjelmasta ole päässyt etenemään. Suomi on valmis osaltaan tukemaan rauhanvälityssponsitteluja myös Korean neuvotteluprosessissa.

Asia

EU:n yhteistyö Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan aloilla

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 25.01.2021

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anna-Mari Wong Hämäläinen UM/POL-30, p. 0295 350 498, anna-mari.wonghamalainen@formin.fi

Outi Hyvärinen UM/POL-10, p. 0295 350 035, outi.hyvarinen@formin.fi

Elina Poikonen UM/EUR-20, p. 0295 350 399, elina.poikonen@formin.fi

Salla Sammalkivi UM/KEO-10, p. 0295 350 023, salla.sammalkivi@formin.fi

Ilmari Uljas PLM, p. 0295 350 140 048, ilmari.uljas@defmin.fi

Marko Mäntylä VNK, p. 0295 160 576, marko.mantyla@vnk.fi

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Ulkoministerit vaihtavat näkemyksiä EU:n tulevasta suhteesta ja yhteistyöstä Yhdistyneen kuningaskunnan (jatkossa Iso-Britannia) kanssa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan aloilla.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomi pitää tärkeänä, että ulko- ja turvallisuuspoliittinen sekä puolustusyhteistyö EU:n ja Ison-Britannian välillä jatkuu mahdollisimman tiiviinä. Ottaen huomioon Ison-Britannian merkitys, pyrkimyksenä on pitää se kannoissaan ja resurssiensa ohjaamisessa mahdollisimman lähellä EU:ta.

Yhteistyö on erityisen tärkeää esimerkiksi Venäjää, Yhdysvaltoja ja Kiinaa koskevassa politiikassa sekä suhteessa kansainvälisiin järjestöihin. Keskeisiä yhteistyöaloja ovat muun muassa ihmisoikeudet, uudet teknologiat, kyber- ja hybridiasiat, terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin torjunta, pakotteet, asevalvonta, kehitys- ja ilmastopolitiikka.

Yhteistyön jatkaminen turvallisuuden ja puolustuksen alalla on tärkeää, ottaen huomioon jaettu turvallisuusympäristö, Ison-Britannian merkittävät suorituskyvyt sekä lisäarvoa tuova osaaminen ja tietotaito. Tulee tavoitella järjestelyjä yhteistyöhön Iso-Britannian kanssa sekä tukea yhteistyön käynnistymistä esimerkiksi mahdollistamaan sen osallistuminen EU:n kriisinhallintaoperaatioihin ja pysyvän rakenteellisen yhteistyön projekteihin kolmasmaasääntöjen puitteissa.

Yhteistyössä EU:n ja Ison-Britannian välillä tulee tavoitella järjestelyä, jotka huomioivat EU:n päätöksenteon autonomian ja valmistelun läpinäkyvyyden, EU-toimielinten toimintakyvyn sekä nykyiset kolmasmaajärjestelyt.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ulkoministerit käyvät epävirallisen lounaskeskustelun EU:n tulevasta suhteesta ja yhteistyöstä Ison-Britannian kanssa ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan aloilla. Keskustelussa on tarkoitus käsitellä EU:n yhteistä lähestymistapaa yhteistyöhön ja vaihtaa näkemyksiä EU:n odotuksista yhteistyölle.

4. TAUSTA

EU ja Iso-Britannia pääsivät neuvotteluratkaisuun 24.12.2020 uudesta kauppaja yhteistyösopimuksesta. Sopimus koostuu kolmesta elementistä: 1) kauppa ja talous (liikenne ja sosiaaliturvan koordinaatio, viisumit, kalastus), 2) kansalaisten turvallisuus (mm. oikeudellinen yhteistyö rikosoikeusasioissa), 3) hallinto ml. riitojenratkaisu. Sopimusta täydentävät erilliset sopimukset turvaluokitellun tiedonkäsittelystä ja ydinenergia-alan yhteistyöstä.

EU:lla ja Isolla-Britannialla on paljon yhteisiä arvoja globaalisti. Sopimuksen horisontaalisissa osissa todetaan, että yhteistyön perustavina arvoina ovat demokratia sekä oikeusvaltioperiaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sopimusosapuolet tekevät yhteistyötä näiden arvojen edistämiseksi myös kansainvälisessä yhteistyössä. Yhteistyötä tehdään myös ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä. Lisäksi sovitaan säännöllisen vuoropuhelun käymisestä liittyen joukkotuhoojaseisiin, asevalvontaan, vakaviin kansainvälisiin rikoksiin ja terrorismiin, sekä koordinaatiopyrkimyksestä ajankohtaisissa kansainvälisissä kysymyksissä.

EU:n ja Ison-Britannian kauppaja yhteistyösopimus ei sisällä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan yhteistyötä, sillä Iso-Britannia ei ollut halukas neuvottelemaan sopimukseen perustuvasta suhteesta tällä alueella eikä neuvotteluita tästä osakokonaisuudesta käyty. Komissio ehdotti luonnoksessaan yhteistyötä pakotteiden alalla, kriisinhallinnassa ja rauhan edistämisessä. Sopimusluonnoksessa käsiteltiin myös sotilaallisten suorituskykyjen kehittämistä, tavoitteena asevoimien yhteensopivuuden ja tehokkuuden parantaminen. Sopimusluonnoksen mukaan Iso-Britannia voisi osallistua Euroopan puolustusviraston toimintaan, tiiviimpään puolustusyhteistyöhön eli pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön ja EU:n satelliittikeskuksen toimintaan unionin oikeuden mukaisesti. Kumppanuussopimuksessa on ei-sitovia määräyksiä myös kyberalaa ja tiedustelua koskevasta yhteistyöstä osana temaattista yhteistyötä.

Suomen tavoitteena oli EU:n neuvottelutavoitteiden mukaisesti läheinen poliittinen vuoropuhelu Ison-Britannian kanssa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla. Vaikka kattavaa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevaa sopimusta ei ole neuvoteltu, ovat erilliset yhteistyöjärjestelyt eri kysymyksissä Ison-Britannian kanssa mahdollisia erillisten sopimusten pohjalta, esimerkiksi mahdollistamaan osallistuminen EU:n kriisinhallintaoperaatioihin tai pysyvän rakenteellisen yhteistyön projekteihin kolmasmaasääntöjen puitteissa.

Iso-Britannia voi jatkossa osallistua yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) operaatioihin, jos se solmii tätä koskevan puitesopimuksen EU:n kanssa. EU:lla on sopimuksia kolmansien maiden osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioihin useiden kolmansien maiden kanssa.

Iso-Britannia voi osallistua pysyvän rakenteellisen yhteistyön projekteihin kolmasmaasääntöjen puitteissa. Kolmas maa voi osallistua, jos se täyttää määritellyt poliittiset ja oikeudelliset ehdot. Projektiin kuuluvien EU-maiden tulee vahvistaa yksimielisesti, täyttääkö kolmas maa ehdot. Neuvosto päättää osallistumisesta lopullisesti. Tämän jälkeen projektiin osallistuvat EU-maat neuvottelevat kolmannen maan kanssa hallinnollisen sopimuksen, joka määrittelee osallistumisen tarkemmin.

Brexitin myötä EU on menettänyt yhden suurimmista jäsenmaistaan ja toisen YK:n turvallisuusneuvoston pysyvistä jäsenmaastansa. Iso-Britannia on merkittävä globaali vastuunkantaja ja sillä on merkittävä ulko- ja turvallisuuspoliittinen vaikutusvalta, joka perustuu mm. Nato-jäsenyyteen, Five Eyes -tiedustelukumppanuuteen, pehmeään vaikutusvalttaan ja G7-jäsenyyteen. Kyseessä on sotilaallisesti Euroopan vahvin valtio ja ydinasevalta.

Isolla-Britannialla on merkittävä rooli Euroopan puolustuksessa, mukaan lukien Suomen lähialueella ja laajemmin Pohjois-Euroopassa. Isolla-Britannialla on merkittäviä resursseja ja korkeatasoista

osaamista monilla keskeisillä sotilaallisen suorituskyvyn alueilla, sekä esimerkiksi kyberpuolustuksessa ja kyberuhkiin sekä hybridivaikuttamiseen vastaamisessa.

EU-yhteistyö on vain osa Ison-Britannian kanssa tehtävää yhteistyötä turvallisuuden ja puolustuksen alalla. Suomi ja Iso-Britannia tekevät ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla tiivistä kahdenvälistä yhteistyötä, johon Brexitillä ei ole merkittäviä suoria vaikutuksia.

Suomella on Ison-Britannian kanssa kahdenvälinen oikeudellisesti sitomaton puitejärjestely puolustusyhteistyöstä, jonka puitteissa yhteistyön kehittämistä jatketaan. Yhteistyö Ison-Britannian kanssa jatkuu Suomen Nato-kumppanuuden puitteissa. Myös EU-Nato-yhteistyön kehittäminen voi vaikuttaa jatkossa EU-UK-yhteistyöhön. Suomi ja Iso-Britannia osallistuvat myös useisiin pienempiin puolustusyhteistyön maaryhmiin, jotka tukevat samalla kahdenvälistä puolustusyhteistyötä sekä laajemmin turvallisuuspoliittisen suhteen kehittämistä. Näitä ovat Ison-Britannian johtama Joint Expeditionary Force (JEF) ja sen perustama Pohjoinen ryhmä (*Northern Group*) sekä Ranskan johtama Euroopan interventioaloite (EI2).

EU:n viralliseksi kehitysyhteistyörahoitukseksi on laskettu EU-instituutioiden ja jäsenmaiden kehitysrahoitus yhteensä. Ison-Britannian merkittävän rahoitusosuuden takia EU:n yhteenlaskettu kehitysyhteistyörahoitus laskee. Nykyarvion mukaan EU pysyy maailman suurimpana kehitysyhteistyörahoittajana. EU koordinoi kehitysyhteistyötään EU:n ulkopuolisten avunantajien kanssa, mikä mahdollistaa yhteistyön jatkumisen Ison-Britannian kanssa myös Brexitin jälkeen.

LIITTEET

Asiasanat energia, ilmasto, Japani, UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, Iso-Britannia

Hoitaa UM

Tiedoksi ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, VM, VNK, YM
